

HASSELT.

Oude prent Hasselt vanaf overzijde van de rivier, 1659 / Caspar Merian

Detail hoogtekarta / AHN.nl

Rondje Brommerd

Deze folder is tot stand gebracht met medewerking van Provincie Overijssel, Gemeente Zwartewaterland, Staatsbosbeheer en Gebiedscoöperatie IJsseldelta, naar idee van Natuurboerderij Hogeboom.

De Stenendijk langs Galgenrak / Freddy Schinkel

Rondje Brommerd

Wandeling vanaf Molen de Zwaluw naar de Brommerd en terug (ca. 6 km).

Rondje Brommerd

Molenaar in Molen De Zwaluw / Gerrit Bikker

Kievitsbloemenveld / Pedro Sluiter

Poldergemaal Streukerzijl

Pachter Hendo Hogeboom beheert de hooilanden / Wim van de Ende

1 Molen De Zwaluw

Op de kop van de enige stenen zeewering van Nederland staat koren-molen De Zwaluw. De molen is gebouwd in 1857. Sinds 1982 draait en maalt de molen weer, na ruim 35 jaar stilstand en een rigoureuze restauratie. Tegenwoordig worden er allerlei sociale-maatschappelijke activiteiten in de molen georganiseerd en neemt De Zwaluw een centrale rol in binnen de Hasselter gemeenschap.

2 De Stenendijk

Je loopt nu over de Stenendijk: een herinnering aan de eeuwenlange strijd tegen het water die hier is gevoerd. De eerste vermelding stamt uit 1558. Toen beschermde de dijk het land tegen de dreiging van de Zuiderzee, tegenwoordig tegen overstromingen vanuit het Zwarte Water. Aangrenzende landeigenaren onderhielden lange tijd de dijk. Dat is nog te zien aan het diverse metselwerk. Sinds 1975 is de Stenendijk beschermd Rijksmonument.

Stenendijk uit 1558 / Aad Mos

3 Streukelerzijl en Galgenrak

Hier aan de Gennerdijk houden de poldergemalen Streukerzijl (1925) en Galgenrak (1978) het water op peil in de oostelijk gelegen polder Haerst-Genne; ruwweg het gebied tussen Hasselt, Dalfsen en Nieuwleusen (ca. 7.600 ha). De gemalen wateren overtollig water via het Galgenrak af naar het Zwarte Water of pompen omgekeerd water de polder in om het water daar op peil te brengen.

Vóór 1925 was het afvoeren van water alleen mogelijk bij (aanhouden-de) oostenwind. Dan stond het water in de Zuiderzee laag genoeg. De afwatering van het binnenland verliep toen via de voormalige afwateringssluizen Streukelerzijl - die zich hier tot 1692 bevond - en het verderop gelegen Genningerzijl. Bij westenwind kon er juist water ingelaten worden. Het Galgenrak dankt zijn naam aan het galgenveld dat hier lag en de dwarsverbinding ('rak') tussen het Zwarte Water en de Dedemsvaart.

4 Varkensgat

Aan de westkant van de dijk passeer je het Varkensgat, een aftakking van het Galgenrak. Als rivaal van Hasselt legde de stad Zwolle hier een alternatieve vertrekhaven aan voor de zogeheten hannekemaaiers. Dat waren arbeiders uit Westfalen (Duijstland) die vanaf de tweede helft van de 17de eeuw seizoenswerk zochten in Holland, zoals turfsteken of grasmaaien. De 'Hollandgänger' werden hier opgewacht door de Zwolse schippers die ze voor de neus van de Hasseltenaren meenamen voor de overtocht over de Zuiderzee.

5 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht

Je loopt nu door het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Hier vind je veel reliëf van meerdere oude geulen en meander-ruggen van het Zwarte Water. Karakteristiek voor het rivierenlandschap van de Brommerd is het agrarisch cultuurlandschap waarin een mooie wisselwerking tussen natuur en cultuur is te zien.

Natuurboerderij Hogeboom beheert de bloemrijke hooilanden door na de bloei te maaien en hun schapen er te laten grazen. Je komt hier verschillende vogels tegen. Aalscholvers en ooievaars, in de winter ganzen en in het voorjaar tureluurs, grutto's en wulpen. Ook de roerdomp en de bruine kiekendief broeden hier.

6 Hasselt en het Zwarte Water

In het noorden zie je Hasselt liggen. Ten opzichte van Genemuiden en Zwartsluis de best bewaarde Zwartewaterplaats. De ligging aan het Zwarte Water met een open verbinding naar de toenmalige Zuiderzee én vlakbij de monding van de Vecht, is gunstig en belangrijk geweest voor de ontwikkeling van de stad. Vermoedelijk woonden hier rond 1000 v.Chr. al mensen op de hoger gelegen zandruggen langs de rivier. De naam Hasselt is mogelijk afgeleid van hazelaar of hazelaarsbosje en stamt uit de tijd dat het gebied met loofbos was bedekt. Heel anders dan vandaag de dag.

Het Zwarte Water is ontstaan uit de Aa - een voorloper van de Soest-wetering en de Nieuwe Wetering bij Zwolle - en mondt uit in het Zwarte Meer. De naam heeft waarschijnlijk niets met de kleur zwart te maken, maar met *zwet* wat grens betekent. In oude documenten wordt de rivier ook wel '*Ons Water*' genoemd of '*het water dat gaat naar de zee*'.

7 Franse Schans

In de 18de eeuw, de tijd van Napoleon, lag hier een aarden verdedigingswerk: een schans. Ook met hoogwater konden Franse militairen vanaf hier de scheepvaart op het Zwarte Water en de Vecht goed in de gaten houden. In de jaren 50 van de twintigste eeuw is de schans afgegraven en heeft de Heidemij een deel van de grachten gedempt ten behoeve van de landbouw. Het restant is hier voor een deel nog zichtbaar in het slotenpatroon. De schans maakte onderdeel uit van de vestingwerken van Hasselt.

8 Kievitsbloemenreservaat de Brommerd

In dit natuureservaat, ook wel het Streukeler Buitenland genoemd, ligt het grootste kievitsbloemenveld van West-Europa. De wilde kievitsbloem is een zeldzaam bolgewas dat hier elk voorjaar vanaf half april volop bloeit. Om ze te behouden is het belangrijk dat de hooilanden regelmatig overstromen, vanwege het dunne laagje voedselrijk slib dat dan achterblijft. Door de aanleg van de Afsluiddijk (1932) en de zuidelijke dijk van de Noordoostpolder (1936) gebeurt dat niet meer vanuit de IJssel, maar alleen nog door het Zwarte Water.

Ook hier maait Natuurboerderij Hogeboom pas laat in de zomer. Vogels, zoals de rietzanger, blauwborst en roerdomp profiteren daarvan. Om te kunnen blijven genieten van dit natuurschoon is een deel van het gebied afgesloten. In het voorjaar organiseert eigenaar Staatsbosbeheer vaar-wandelexcursies naar natuureservaat De Brommerd.

Blauwborst / Peter van Kasteren